

Pigernes uddannelser – drengenes arbejdsmarked?

Unges uddannelses- og karrierevalg i videns- og konkurrencesamfundet

Oplæg på studie- og erhvervsvejledernes årsmøde 30 november 2012

Lektor og souschef Camilla Hutters
Center for Ungdomsforskning, DPU, Aarhus universitet

Kliche eller passé?

To forskningsprojekter:

- *Hvor blev drengene af? Køn og uddannelsesvalg efter gymnasiet* (Brown & Hutter 2011)
- *Drenge og piger på ungdomsuddannelserne. Hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis?* (Hutter, Nielsen & Görlich 2013)

Kvinderne er kommet i overtal!

- De unge mænds uddannelsesfrekvens er markant lavere end de unge kvinder, både hvad angår ungdomsuddannelse og videregående uddannelse. **19 %** af mændene får ikke uddannelse ud over grundskolen – det gælder kun **14 %** af kvinderne (UVM 2009).
- Pigerne er kommet i overtal – både på gymnasierne, på MVU og på universitetsuddannelserne. Dertil kommer at frafaldet er højere blandt de mandlige elever – og flere af de frafaldne mænd forsætter ikke på en anden uddannelse.
- **29 %** af kvinderne og **37 %** af de mandlige studenter er ikke i gang tre år efter studentereksamen.
- Der er forsat en udbredt kønsopdeling i mænd og kvinders uddannelses- og karrierevalg, som trods talrige tiltag ikke at ændre sig nævneværdig. **4** ud af **10** vælger uddannelser, hvor der er over 75 % at det ene køn

Hvor er der forskel?

1. **Fremtidsplaner.** Pigernes planer er mere detaljerede og rækker længere ud i fremtiden.
2. **Drømme og risici.** Drengene og piger ser forskelligt på hvilke karriereveje, der er attraktive og hvilke risici, de vil undgå.

Forskelle i planlægningsperspektiv

- Piger planlægger længere frem og tilpasser i højere grad deres uddannelsesvalg til, hvad der er realistisk i uddannelsessystemet. De har mere fokus på begrænsninger i uddannelsessystemet og har oftere en plan B
- Omvendt har mange drenge ikke en klar plan for fremtiden. De lægger vægt på at holde fremtiden åben og tage tingene som de kommer og på at være afklarede og modne (også på det personlige plan), inden de går i gang med en uddannelse.

Fremtiden er åben

Interviewer: "Ved I, hvad I skal efter gymnasiet?"

Sigurd: "Jeg skal være politimand!"

Jakob: "Det er faktisk også noget, jeg har overvejet. Skal vi gå på politiskole sammen?"

Sigurd: "Jeps!"

Niels: "Jeg overvejer lidt enten at studere statskundskab eller også at skrabe nogle penge sammen i nogle år og så få en uddannelse i USA."

Jakob: "Jeg overvejer måske også noget helt andet end politi... noget astrofysik eller et eller andet."

Thomas: "Jeg har overvejet arkitekt. Det er en af de ting, der sidder inde i hovedet."

Morten: "Jeg tror bare, at jeg skal have et par sabbatår og så måske lidt pædagog, og så videreuddanne mig til et eller andet med at hjælpe børn eller noget. Et eller andet vejlederagtigt noget. Jeg ved det ikke. Noget med handicappede måske."

(Interview stx)

Fremtiden er planlagt

Rosa: ”Jeg skal et år som au pair pige til Frankrig eller USA. På længere sigt har jeg gået med nogle tanker om journalist på et tidspunkt, jeg elsker at spørge osv. Men jeg synes tit, at det er en stopklods det med, at det er der mange, der gerne vil det.”

Tanja: ”Jeg tror, jeg skal ud at rejse et år, bare et eller andet sted (...). Måske et spansktalende land. Jeg har spansk, og det kunne være dejligt at udbygge det. Så skal jeg tilbage inden to år, for jeg vil gerne gange mit gennemsnit. Når jeg har fem A-fag, så jeg skal på universitetet inden, for to år, hvis jeg vil gange mit gennemsnit. Så ved jeg ikke... noget læge måske. Men hvis jeg ikke får højt nok gennemsnit til det, så... advokat!”

Marie: ”Jeg synes, sociologi og psykologi er rigtig spændende. Men der skal man også op og runde et godt gennemsnit. Rigtig godt. Lige nu tager jeg det stille og roligt med det. Det er måske også det, der hindrer ens drømme om uddannelse, at gennemsnittet ikke lige...”

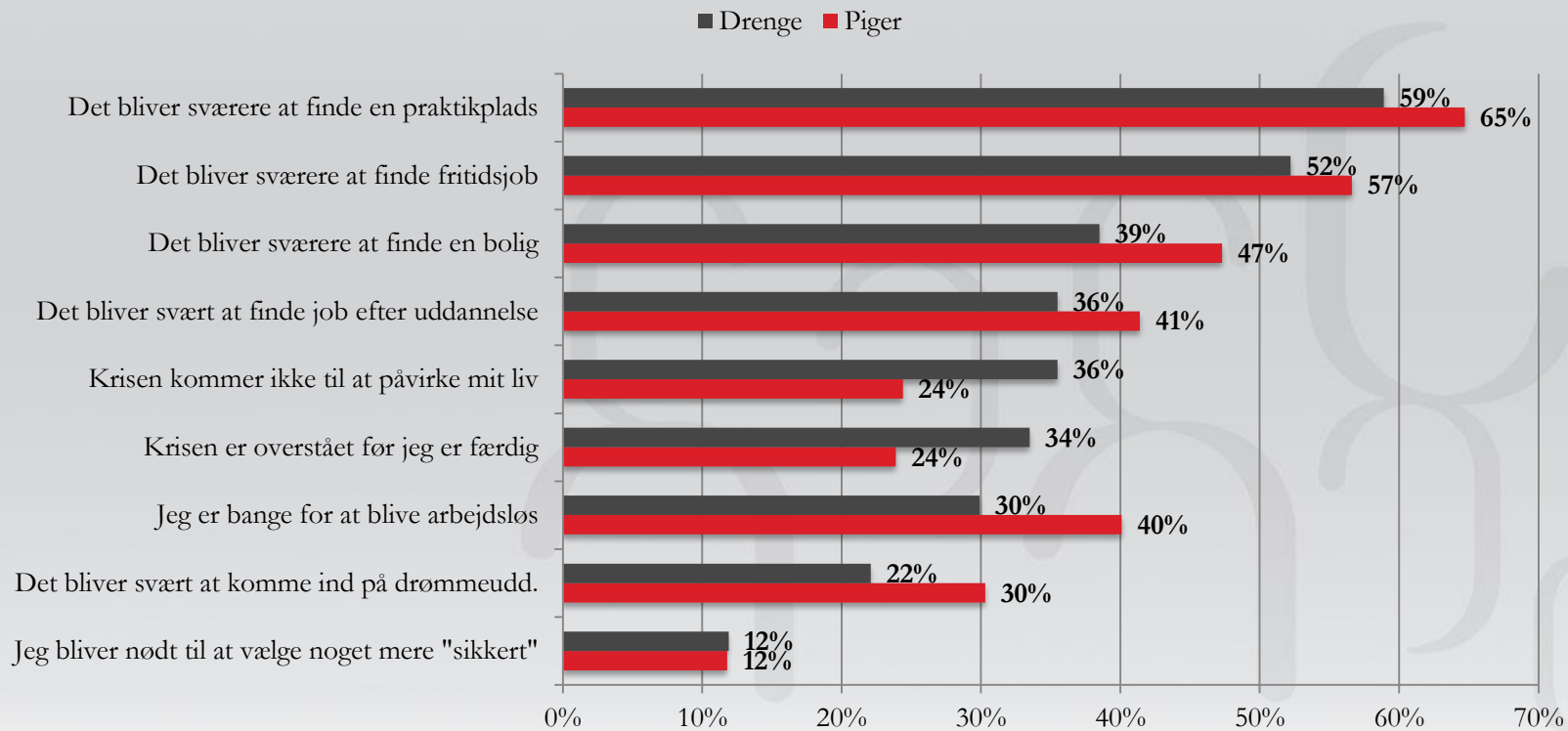
Tina: ”Nogle gange kan det også godt være nogle lidt umenneskelige krav til gennemsnit.”

(Interview stx)

Bekymrede piger og afslappede drenge

- **Ole:** *Jeg har heller ikke haft nogen planer. Jeg har bare taget det, som det kommer. Jeg skulle have et sabbatår, det var det eneste jeg vidste.*
- **Mette:** *Nej der har jeg det faktisk omvendt, for jeg vidste lige på den dag, hvor jeg gik ud, hvad det var, jeg skulle. Det var totalt planlagt. Det var nærmest planlagt allerede da jeg sluttede i 2. g, hvad jeg skulle.*
- **Malene:** *Jeg havde også fået mit job 4 måneder før, jeg blev student.*
- **Morten:** *Jeg havde absolut ikke nogen plan. Jeg tog det meget som det kom. Tog en kassekredit på 30.000, så gik jeg rundt i en måned, hvor jeg bare festede og slappede af og flyttede herind med en kammerat. Så løb pengene tør. Så skulle man jo have et arbejde. Fandt et eller andet. Jeg havde ikke så travlt.*
- (Interview med studerende fra Niels Brock)

Hvordan påvirker finanskrisen dit liv nu og i fremtiden?

Pigerne oplever flere risici

Thomas: "Det tænker jeg overhovedet ikke over."

Sigurd: "Ingenting!"

Thomas: "Det, jeg gerne vil være, det skal jeg være, uden at tænke over økonomisk krise."

Albert: "Jeg har slet ingen bekymringer på det område overhovedet. Ikke nu i hvert fald."

Thomas: "Når man skal ud og søge job, kan det være, at man tænker over det, men ikke nu."

Tina: "Pis!"

Rosa: "Det går mig meget på. Jeg har aldrig haft et job, og jeg er 18 år, og det er jo ikke så godt. Når der er arbejdsløshed, og ikke så mange unge kan få job, så er det nok ikke mig, de ansætter, (...)"

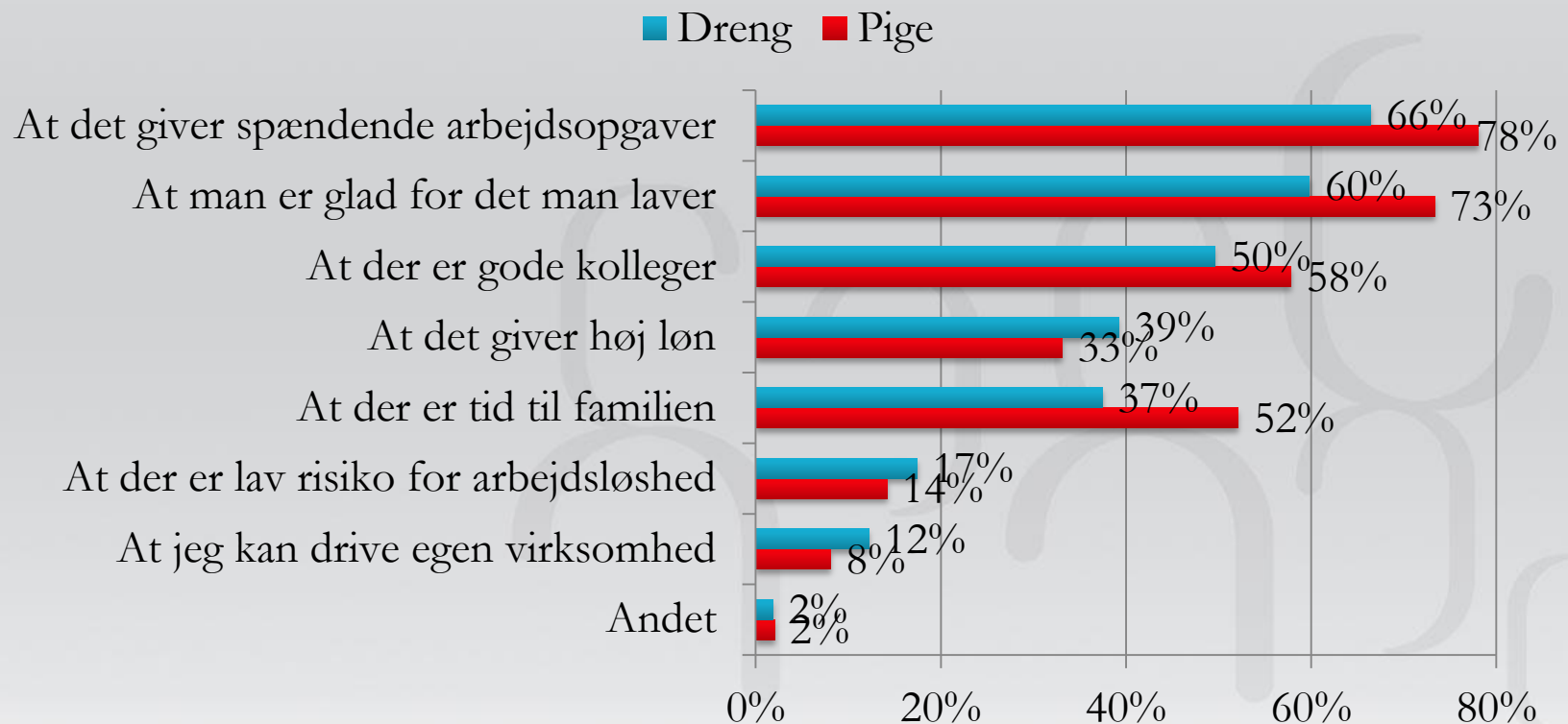
Tina: "Jeg synes, det er ret galt, at man går ind og bliver uddannet, og så er der bare ikke noget til en, når man kommer ud. Det må godt nok – jeg ville være helt grædefærdig. Du har arbejdet hårdt så længe og så... kan du få job i Fakta. (...)"

(Interview, stx)

Hvorfor planlægger kvinder?

- Pigerne er mere pressede ifht. at uddanne sig – og de sorterer i højere grad sig selv ifht. optagelsessystemet
 - Skyldes først og fremmest, at de oplever flere risici på arbejdsmarkedet. For arbejdsløshed, chikane, for ikke at kunne forene job og familie
 - Skyldes forestilling om "det normale livsløb": Først uddannelse, så familie, så karriere – inden man er 30.
 - De skal forene et "alderræs, et jobræs og et cv-ræs"
 - Uddannelsesplanen er udtryk for risikohåndtering
- "Åh nej, jeg skal have en uddannelse. Åh nej, hvad skal jeg så"***

Hvad er vigtigst for dig i dit fremtidige arbejde?

Drengene vil udrette noget

- Mange drenge ønsker en karriere, hvor de kan ”at udrette noget”, ”stable noget på benene” og ”skabe noget selv”.
- Succes er at realisere egne projekter og ideer – entreprenøren som ideal
- Derfor ser de nogle karriereveje, som pigerne ikke ser – eller som de opfatter som risikable (selvstændig, autodidakt, arbejde sig op).
- Mange drenge lægger desuden vægt på at afprøve og lære ting i praksis. Praktik og joberfaring betyder meget – både for mændenes afklaring og deres motivation

Uddannelse er ikke den eneste vej

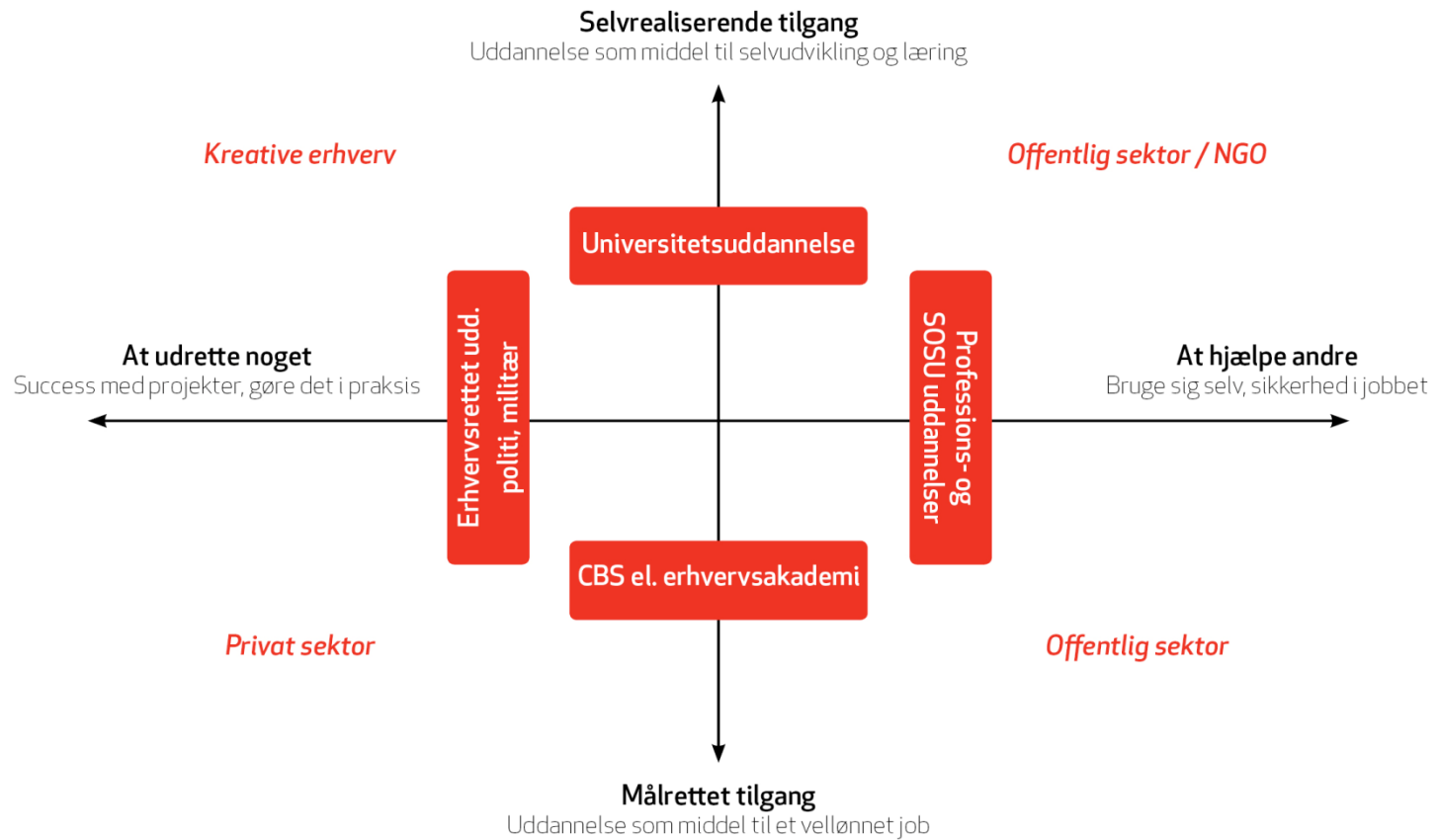
Der er jo rigtig mange, der sidder og har en hel vild fed ide til et eller andet, som de tror, at andre mennesker vil blive glade for. Og hvis bare den ide den er god nok, så kan du jo tjene kassen på det. Om det er forskellige internet gimmick-hjemmesider, facebook-ideudvikling eller et eller andet produkt, som du tænker, det kan verden da ikke leve uden, så kan du jo tjene styrtende med penge på det, hvis bare det er tilpas relevant for verden. Og så behøver du ikke den store uddannelse for at kunne komme igennem med det.

(Eskild, Mandlig student uden uddannelse, Aalborg)

Jeg har set eksempler på, at man kan nå rigtig langt uden uddannelse. Jeg har en kammerat, som har gået på landbrugsskolen og så til den afsluttende prøve, som gjaldt det hele. Der fik han kopieret en opgave, og så dumpede han de der 3½ år. Og så fik han arbejde ved Kvik-køkkener og blev salgschef der. Og nu er han så ansat for et hollandsk firma, så han er salgschef for hele Skandinavien. Han har ikke en skid. Intet.

(Jonas, Mandlig student uden uddannelse, Skive).

Uddannelsesinteresser og karriereperspektiver

Uddannelsesvalg mellem flere logikker

Planlagte valg

- Valg som engangsforteelse, rette valg mulige
- Uddannelse som livsfase, lineære og planlagte forløb
- Faste professioner og erhverv
- Fast pensum og fag (know that)
- *Stigen*, uddannelse middel til status og sikkerhed. Jo mere uddannelse, jo bedre.
- Meritokratisk samfund

Flydende liv

- Valg som ustabile, som at "gå på kviksand"
- Langsigtet planlægning umuligt - valg bliver midlertidige, yo yo forløb
- Høj forandringshast, viden og kvalifikationer forældes hurtigt
- Uddannelserne monopol udfordres
- *Viften*, uddannelse i bredden, jo mere fleksibel, jo bedre
- Netværkssamfund – placerer sig det rette sted

Hvad kan vejledningen gøre?

- 1) **Skab mulighed for afklaring undervejs.** Fokus på planlagte valg har sat fokus på ydre krav – men ikke på indre afklaring. Det stresser pigerne og dekobler drengene
- 2) **Nye veje og nye uddannelses tilbud.** Uddannelsessystemet afspejler ikke arbejdsmarkedet. Betyder det i stigende grad bliver op til de unge at forbinde uddannelse og arbejde. Behov for strukturer, der understøtter de unges fleksible valg.
- 3) **Behov for at kvalificere de unges fremtidsforestillinger.** Både drenge og piger vælger ud fra kønnede forventninger om succes og risici – men oftest sker det ureflekteret. Behov for at øge de unges forståelse af arbejdsmarkedet – og sætte deres egne karriereforestillinger i perspektiv.

Hvad synes I?